

...Nói chung, với những di sản tư tưởng lý luận, Phật giáo sau khi truyền vào Trung Quốc đã hình thành nên khuynh hướng Nho học hóa, những Phật giáo đời sau tinh thần xu hướng đạo đức và nhân bản, đời sống nghi lễ giải thoát giác ngộ thì đời cao tinh thần tu dưỡng thanh tịnh, đời sống nhân bản và nhân tính luận thì chủ trương trí tuệ tâm thức và pháp pháp tu hành tư tưởng đạo đức. Trên mặt trình độ và ý nghĩa nhất định thì Phật giáo rõ ràng đã bổ sung cho học thuyết đạo đức của Nho gia, làm giàu tư tưởng luân lý Trung Quốc...

Phật giáo đời Đường không chỉ có những tác phẩm Phật giáo tiêu biểu như âm nhạc, đời sống ca xướng hát, những sau khi truyền vào Trung Quốc, những hình thức của truyền thống văn hóa Trung Quốc, Phật giáo đời Đường hình thành nên một trong những pháp môn quan trọng trong việc truyền bá chánh pháp. Trải qua thời gian tìm tòi và áp dụng thực tiễn, các nhà âm nhạc đời Đường Trung Quốc đời Đường kết hợp với nghệ thuật Phật giáo với âm nhạc cung đình đời Đường truyền thống lịch sử lâu đời, âm nhạc tôn giáo, âm nhạc dân gian thành một thể loại hài hòa, hình thành nên Phật giáo đời Đường “Viên, hòa, đĩnh, tĩnh”, trở thành một bộ phận quan trọng trong nền âm nhạc dân gian.

Đạo Phật và Văn Hóa Trung Quốc

Từ Thiệu Công

Viết bởi: Tu Liên

Ngày nay những năm đầu công nguyên, Phật giáo đã bắt đầu truyền vào nội địa Trung Quốc, lưu truyền và phát triển cho đến nay đã được hơn 2000 năm. Là một tôn giáo phát xuất từ Ấn Độ được truyền nhập vào đất nước Trung Quốc, Phật giáo đã trải qua các thời kỳ truyền, cách nghĩa tư tưởng, xung đột, thay đổi, thích ứng, dung hòa, đời đời đã thấm sâu vào trong văn hóa Trung Quốc, đời sống phát triển văn hóa lịch sử Trung Quốc phát sinh nhiều tư tưởng mới mẻ.

Đầu tiên, nhìn từ mặt phát triển của lịch sử xã hội Trung Quốc. Bắt đầu từ thời Đông Tấn, là một tôn giáo có nội hàm phong phú và với tầm quan trọng trong xã hội, Phật giáo và những triết lý đời vua chúa phong kiến Trung Quốc có rất nhiều mối quan hệ mật thiết với nhau. Là một tôn giáo được hình thành xã hội quan trọng là lao động, mặt mặt, ngoài khu vực Tây Tấn và dân tộc Thái (mặt dân tộc thiểu số của Trung Quốc, chủ yếu phân bố tại tỉnh Vân Nam) Phật giáo cùng với chính quyền trung tâm hợp nhất, đời đời các khu vực Hán tộc riêng biệt khác, Phật giáo rất ít khi chịu ảnh hưởng trực tiếp cho chính truyền thống phong kiến, mà chủ yếu là thông qua mối quan hệ mật thiết giữa các bậc cao tăng và các triết lý đời vua chúa, dùng phương thức đời đời có của tôn

giáo giáo tiếp tác động đến chính trị hiện tại; mặt khác, thông qua kinh tế thị trường, tầng lớp trí thức, chức năng quan, trên mặt khách quan không lúc nào không phát sinh ảnh hưởng trực tiếp đến tình hình xã hội phong kiến. Là mặt logic hình thái ý thức, mặt mặt, Phật giáo thông qua tư tưởng siêu nhiên xuất thân của mình, cùng với chức năng tu thân, tề gia, trị quốc, bình thiên hạ của Nho gia và cùng với học thuyết đạo đức sinh, thành tiên của Đạo giáo cùng nhau bổ sung, do đó đi vào vị trí bổ trợ, công cụ chức năng tư tưởng phong kiến đã khảm lên tác động tích cực, trở thành bộ phận quan trọng của kiến trúc tư tưởng xã hội phong kiến; mặt khác, Phật giáo với tinh thần từ bi cứu thế, phật giáo chúng sanh, cũng không ngừng khích lệ tầng lớp hai chúng đấng tích cực đóng góp vào sự nghiệp tiến bộ và thịnh vượng của xã hội. Trong thời kỳ cận đại, dân tộc lâm vào tình thế vô cùng nguy hiểm, mặt sự tư tưởng gia và các nhà cách mạng giai cấp tiến bộ, đã tư tưởng tích cực áp dụng tư tưởng Phật giáo vào vị trí bổ trợ đạo đức, khích lệ ý chí chiến đấu vô úy của người cách mạng, huy động dân tộc Trung Hoa ra khỏi cảnh nguy cấp khốn đau.

Thiền tông là nhìn từ mặt phát triển của nền văn hóa truyền thống Trung Quốc. Phật giáo tại Trung Quốc lâu truyền và thâm nhập phát triển, mặt mặt làm giàu nội hàm nền văn hóa truyền thống Trung Quốc, mặt mặt trong thời gian dài cùng với tư tưởng Nho gia và Đạo giáo so sánh, xung đột tranh luận và dung hòa, Phật giáo đã trở thành một trong ba bộ phận không thể thiếu của kết cấu nền văn hóa Trung Hoa. Nói chung, với phương diện tư tưởng lý luận, Phật giáo sau khi truyền vào Trung Quốc đã hiện hiện khuyến khích Nho học hóa, nhưng Phật giáo đi vào tinh thần xuất thân của nó như một lòng hi vọng, đi vào sự nghiệp giải thoát giác ngộ thì đã cao tinh thần vượt trội thanh tịnh, đi vào nhân thức luận và nhân tánh luận thì chức năng trí tuệ tâm thức và phương pháp tu hành tư tưởng. Trên mặt trình độ và ý nghĩa nhận thức thì Phật giáo rõ ràng đã bổ sung cho học thuyết đạo đức của Nho gia, làm giàu tư tưởng luận lý Trung Quốc.

Với mặt triết học, truyền thống triết học Trung Quốc chú trọng luận lý thực tiễn, phương pháp tư tưởng đi vào vị trí bổ trợ an bang nghiên cứu thế giới quan hiện thực và thiên nhiên, xã hội, thiêu đi phần sâu sắc truy tìm căn nguyên bản thể vũ trụ, nguồn gốc sanh mệnh, chủ quay về sau khi chết v.v... Phật giáo truyền vào Trung Quốc, mặt mặt làm giàu phương pháp thực tiễn và kho tàng triết học Trung Quốc; mặt khác thông qua các tư tưởng như đạo đức tư tưởng thực tiễn, thời gian không gian vô hạn, tâm tánh nhiệm mầu, kiến tánh thành Phật... đã làm rõ ràng lĩnh vực nghiên cứu của nền triết học Trung Quốc, làm lớn chiểu sâu tư tưởng của triết học Trung Quốc, và đẩy mạnh sự phát triển luận lao của triết học Trung Quốc.

Với phương diện văn học, các bản Hán dịch truyền ký văn của đức Phật Thích Ca, truyền bản sanh, ngữ ngôn và các kinh điển đi theo như “Duy Ma”, “Pháp Hoa”, “Hoa Nghiêm”, “Lăng Nghiêm” với tình tiết phong phú, hình tượng sinh động có giá trị văn học rất cao; các thơ tài năng ngôn, thiêu thuyết, truyền của kinh Phật đã có tác động quan trọng trong vị trí đẩy mạnh sự phát triển của các loại hình thiêu thuyết, bình thoại, hí kịch, khúc điếu đi sau; các hoạt động học pháp dùng thông tin ngôn ngữ tuyên giáo Phật pháp, cũng trở thành ảnh hưởng đến sự ra đời

Cả văn học thuyết xôn xao ng nhữ bi n văn, b o quy n, đàn t , c t ; đ n t ch phong phú và t t ng sâu s c cả Phật giáo l i cung c p s l ng l n n i dung t t ng và tình t t c t truy n cho v i c sáng tác t i u thuyết c đ n Trung Qu c. Các tác ph m tr ng thiên c đ i n i t i ng nh “Tây Du Ký”, “H ng Lâu M ng”, “Phong Th n Đ n Nghĩa”, “Kim Bình Mai”, “Tam Qu c Đ n Nghĩa”, “Th y H ”, “Nho Lâm Ngo i S ”... là nh ng tác ph m tiêu bi u nh h ng nh i u ph ng đ n cả Phật giáo.

Thanh minh h c n Đ theo Phật giáo truy n vào Trung Qu c, nh h ng đ n s sáng t o 4 thanh cả âm v n h c và lu t th , t đó đ y m nh s khai sáng th tài th m i t đ i Đ ng tr v sau; đ ng th i t t ng Phật giáo phong phú, nh t là t t ng Bát Nhã, Duyên Kh i, Tánh Không và t t ng Thi n tông không tr vào m t v t nào, cũng tăng thêm nh ng n i dung m i, ý c nh m i cho thi ca Trung Qu c.

V m t ngôn ng h c, trong đ n tích Phật giáo xu t hi n đ n c u m và các t ng m i có tính ngh thu t th m m , làm giàu kho tàng ngôn ng văn h c cả Trung Qu c, nh i u t ng th m chí đã tr thành ngôn ng s đ ng hàng ngày cả ng i dân, nh th gi i, th c t , giác ng , t nh đ , b ng n, công án, phi n nã, gi i thoát, nhân duyên, chân đ , ph ng ti n, hi n hành, tác đ ng, bình đ ng, trang nghiêm, t ng đ i, tuy t đ i, tri th c, b t nh pháp môn, tam sanh h u nh, ngũ th đ u đ a, l c căn thanh t nh, thiên long bát b , đ i thiên th gi i, thiên n tán hoa v.v...

V ph ng đ n phong t c, theo s l u truy n cả Phật giáo t i Trung Qu c, m t vài ngày l truy n th ng cả Phật giáo đ n đ n tr thành ngày l cả dân gian, nh m ng 8 tháng ch p âm l ch, v n là ngày k ni m Đ c Phật Thích Ca Mâu Ni thành đ o, sau th i k Nam B c tri u, k t h p v i ngày l tháng ch p v n có m t lâu đ i t i Trung Qu c, đó là ngu n g c cả ngày l m ng tám tháng ch p ăn cháo; l i nh , đ k ni m Đ c Phật Thích Ca Mâu Ni nh p Ni t bàn, ngày 15 tháng 4 đ ng l ch, dân t c Tây T ng đ u c hành “l Tát cách đ t ngĩa”; l i nh , Phật giáo Nam tông cho r ng, ngày 15 tháng 04 là ngày Phật đ n, cũng là ngày Đ c Phật Thành đ o và Ni t bàn, dân t c Thái tin theo Phật giáo Nam truy n, vì th vào ngày này đ u b ra 3 đ n 5 ngày làm ngày đ u năm m i, đ kh p xóm làng r y n c đ chúc m ng.

V ph ng đ n ngh thu t, t th i Hán Ng y, do ti p thu s nh h ng m nh m cả Phật giáo, các lãnh v c ngh thu t cả Trung Qu c nh ki n trúc, điêu kh c, h i h a, âm nh c... đ u tăng thêm hình th c và n i dung m i, trong kho tàng ngh thu t dân t c tăng thêm r t nh i u trân b o quý hi m vô giá. Chùa B ch Mã là ngôi Chùa Phật kh i nguyên t i Trung Qu c, tr i qua l ch s đ n bi n, Chùa Phật Trung Qu c cách ki n trúc ch y u đã hình thành 2 lo i là Tháp và Chùa th ch qu t. Đ c đ i m cả Tháp là t v i n và Tháp k t h p hài hòa v i nhau, h c là xây Tháp trong Chùa, h c là xây Tháp ngoài Chùa, ph n đông các t v i n phân b

khắp các miền Trung Quốc đều thu được vẻ đẹp này. Chùa Tây Đệ Hùng Bệ Đệ làm chủ thể, phần đông xây bằng gỗ, gỗ và nghệ thuật kiến trúc vẫn có liên kết với nhau, hình thành nên phong cách mới, đó là ngành kiến trúc phô bày sự thái độ của chủ nhân; Tháp kết hợp nghệ thuật kiến trúc và nghệ thuật điêu khắc thành một thể, hình thức đa dạng, cách tạo hình mới. Những quần thể đền đài theo thể núi, bên trong đều khắc hình tượng Phật, và bích họa, nổi tiếng là các quần thể Đôn Hoàng, quần thể Vân Phong, quần thể Long Môn...

Số lượng nhân vật của hội họa Phật giáo, một mặt khiến cho nghệ thuật hội họa Trung Quốc xuất hiện thêm nhiều nội dung và đề tài phong phú giá trị, như tượng Phật, tượng Bồ Tát, tượng A La Hán, tượng cao tăng, tượng quần thần, tranh truyện lịch sử Đức Phật, tiến thân Đức Phật...; một mặt khác làm giàu sự sáng tạo nghệ thuật của các nhà hội họa cổ đại, đẩy mạnh sự phát triển hình thức và kỹ năng khéo léo của nghệ thuật hội họa Trung Quốc.

Phật giáo ở Đệ vẫn không chấp nhận việc đề cao Phật tử xúc âm nhạc, đến ca xướng hát, nhưng sau khi truyền vào Trung Quốc, nhận được những công cụ truyền thống văn hóa Trung Quốc, Phật giáo dần dần hợp thu hình thức nghệ thuật âm nhạc, đã trở thành một trong những phương tiện quan trọng trong việc truyền bá chính pháp. Trải qua thời gian tìm tòi và áp dụng thực tiễn, các nhà âm nhạc cổ đại Trung Quốc dần dần kết hợp với nghĩa lý Phật giáo với âm nhạc cung đình vẫn có truyền thống lịch sử lâu đời, âm nhạc tôn giáo, âm nhạc dân gian thành một thể thống nhất hài hòa, hình thành âm nhạc Phật giáo với đề tài "Vấn, hân, đôn, tĩnh", trở thành một bộ phận quan trọng trong nền âm nhạc dân gian.